AQSH TA'LIM TIZIMINING PEDAGOGIKA FANI RIVOJIGA AHAMIYATI

Axmedova Mushtariybonu Mahmudjonovna
Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi 2-kurs talabasi,
Pedagogika fakulteti
Toshkent amaliy fanlar universiteti
https://doi.org/10.5281/zenodo.15552105

Annotatsiya: Mazkur maqolada Amerika Qo‘shma Shtatlari ta’lim tizimining pedagogika fani rivojiga qo‘shgan hissasi tahlil qilinadi. AQSHda olib borilayotgan innovatsion ta’lim metodlari, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv, zamonaviy texnologiyalarning ta’limga integratsiyasi va o‘qituvchilarning professional rivojlanishi orqali pedagogika sohasiga qanday ta’sir ko‘rsatilayotgani yoritiladi. Muallif AQSH tajribasining O‘zbekiston ta’lim tizimida qo‘llanish imkoniyatlarini ham ko‘rib chiqadi.

Kalit so‘zlar: AQSH ta’lim tizimi, pedagogika, ta’lim texnologiyalari, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv, innovatsiya, inklyuziv ta’lim, o‘qituvchilar malakasini oshirish.

Аннотация: В статье анализируется вклад системы образования США в развитие педагогической науки. Будет освещено, как инновационные методы обучения, личностно-ориентированный подход, интеграция современных технологий в образование и профессиональное развитие учителей в Соединенных Штатах влияют на сферу педагогики. Автор также рассматривает возможности применения опыта США в системе образования Узбекистана.

Ключевые слова: система образования США, педагогика, образовательные технологии, личностно-ориентированный подход, инновации, инклюзивное образование, профессиональное развитие учителей.

Abstract: This article analyzes the contribution of the United States education system to the development of pedagogical science. It highlights the impact on the field of pedagogy through innovative teaching methods, a person-centered approach, the integration of modern technologies into education, and the professional development of teachers in the United States. The author also considers the possibilities of applying the US experience in the education system of Uzbekistan.

Keywords: US education system, pedagogy, educational technologies, a person-centered approach, innovation, inclusive education, teacher training.

Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimining taraqqiyoti har bir mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy yuksalishida muhim o'rin tutmoqda. Xususan, Amerika Qo'shma Shtatlari (AQSH) ta'lim tizimi o'zining innovatsion yondashuvlari, ilmiy tadqiqotlarga asoslangan metodikasi va pedagogik tajribasi bilan jahon miqyosida katta e'tirofga sazovor bo'lgan. Ushbu maqolada AQSH ta'lim tizimining pedagogika fani rivojiga qo'shgan hissasi haqida fikr yuritiladi.

1. Ilmiy tadqiqotlar va amaliyot uyg'unligi: AQSHda pedagogika fani mustaqil va chuqur o'rganiladigan soha sifatida shakllangan bo'lib, ko'plab universitetlarda alohida tadqiqot markazlari mavjud. Masalan, Harvard, Stanford, MIT, Columbia universitetlarida ta'lim metodologiyasi, o'qitish psixologiyasi va didaktika bo'yicha ilg'or izlanishlar olib boriladi. Bu markazlarda olib borilayotgan ilmiy ishlar global pedagogik amaliyotga ta'sir ko'rsatadi va yangi pedagogik nazariyalarni yuzaga keltiradi.

2. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi: Amerika ta'lim tizimi o'quvchining individual qobiliyati, qiziqishi va ehtiyojiga mos holda ta'lim berishni asosiy maqsad deb biladi. Bu yondashuv pedagogika fanida konstruktivizm, differensial ta'lim, talaba markazli yondashuv kabi konsepsiyalarni rivojlantirishga sabab bo'ldi. Shuningdek, AQSHda maxsus ehtiyojli bolalar uchun moslashtirilgan ta'lim dasturlarining ishlab chiqilishi pedagogikada inklyuziv ta'lim tamoyillarining shakllanishiga turtki bo'ldi.

3. Ta'lim texnologiyalarining pedagogikaga integratsiyasi: AQSH ta'lim tizimida raqamli texnologiyalar, masofaviy ta'lim, sun'iy intellekt va big data kabi innovatsiyalar keng qo'llaniladi. Bu esa o'qitish metodikasini zamon talablari asosida yangilashga xizmat qiladi. Masalan, virtual laboratoriyalar, onlayn platformalar (Coursera, edX) va interaktiv o'qitish dasturlari pedagogika fanida yangi tadqiqot yo'nalishlarini shakllantirdi.

4. Malaka oshirish va professional rivojlanish tizimi: AQSH ta'lim tizimida o'qituvchilarning uzluksiz rivojlanishi, malaka oshirish dasturlarining muntazam o'tkazilishi pedagogik salohiyatni yuksaltirishga xizmat qiladi. Bu tizim boshqa mamlakatlar, jumladan O'zbekiston uchun ham o'rnak bo'la oladi.

Quyidagi diagrammada AQSH ta'lim tizimining pedagogika faniga ta'sir etuvchi asosiy omillar ko'rsatilgan.

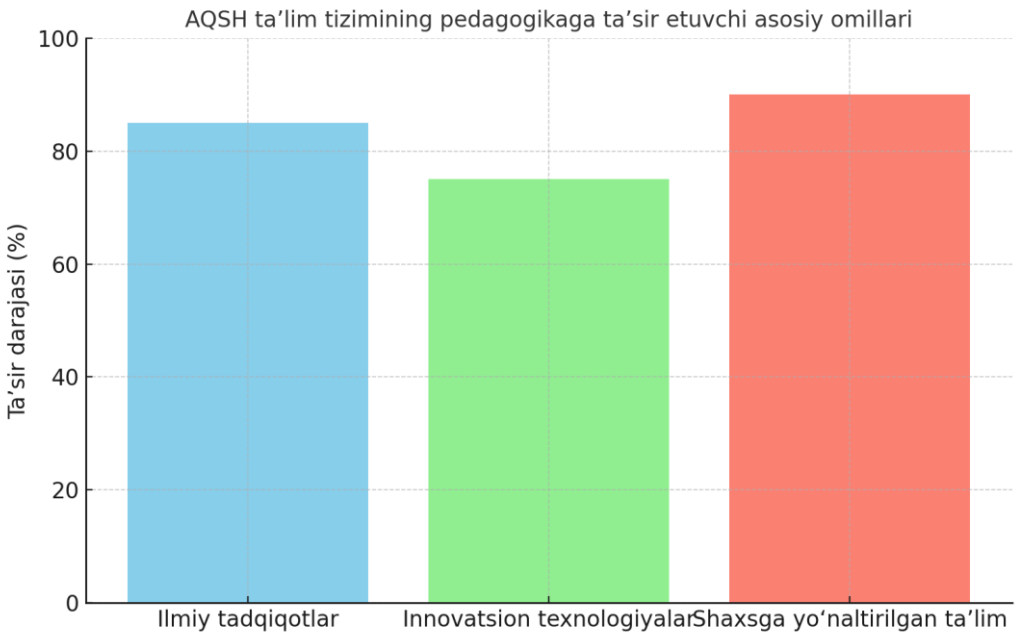

Diagramma AQSH ta'lim tizimining pedagogikaga bo'lgan ta'sirini uch asosiy omil – ilmiy tadqiqotlar, innovatsion texnologiyalar va shaxsga yo'naltirilgan yondashuv orqali ifodalaydi. Har bir yo'nalish o'z navbatida yangi konsepsiya va metodlarning shakllanishiga olib keladi.

Jadval 1.AQSH va O'zbekiston ta'lim tizimlarining taqqosiy tahlili

Ko'rsatkichlar	AQSH	O'zbekiston
Ta'limga yondashuv	Shaxsga yo'naltirilgan, differensial	An'anaviy va tizimli
Pedagogik tadqiqotlar	Mustaqil markazlar, grantlar asosida	Asosan oliygohlar doirasida
Texnologik ta'minot	Keng va ilg'or (AI, VR, onlayn platformalar)	Asta-sekin rivojlanmoqda
O'qituvchilar malaka oshirish tizimi	Doimiy, sertifikat asosida	Yillik kurslar orqali
Maxsus ehtiyojli o'quvchilar bilan ishlash	Inklyuziv ta'lim keng rivojlangan	Rivojlanib bormoqda

Moliyalashtirish	Federal va shtat darajasida kuchli qo'llab-quvvatlanadi	Asosan davlat byudjeti hisobidan

Yuqoridagi 1 jadval AQSH va O'zbekiston ta'lim tizimlarining asosiy tarkibiy qismlarini qiyosiy tahlil qilishga xizmat qiladi. AQSH ta'lim tizimi shaxsga yo'naltirilgan yondashuvi, mustaqil pedagogik tadqiqotlar, ilg'or texnologiyalarni keng joriy etilishi va o'qituvchilarning uzluksiz malaka oshirish tizimi bilan ajralib turadi. Bu omillar pedagogika fanining yanada chuqur rivojlanishiga turtki beradi. Jumladan, AQSHda ta'lim jarayonida interaktiv platformalar, sun'iy intellekt va virtual reallik texnologiyalari faol qo'llaniladi. Bu esa o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini oshiradi va pedagogik metodlarning ilmiy asoslanganligini ta'minlaydi.

O'zbekistonda esa ta'lim tizimi an'anaviy shakllardan asta-sekin zamonaviy formatga o'tmoqda. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim tamoyillari, inklyuziv yondashuv va zamonaviy texnologiyalar joriy qilinmoqda, biroq bu jarayon hali to'liq shakllanmagan. Masalan, o'qituvchilarning malakasini oshirish tizimi hali ham asosan rejalashtirilgan yillik kurslarga asoslangan bo'lib, sertifikatlashtirish va amaliy innovatsiyalarga kamroq urg'u beriladi.

Shuningdek, AQSHda pedagogik tadqiqotlar grantlar asosida, mustaqil ilmiy markazlar va universitetlar tomonidan olib boriladi. Bu esa nazariya va amaliyot o'rtasidagi uzviylikni ta'minlaydi. O'zbekistonda esa ilmiy izlanishlar ko'proq oliygohlar doirasida olib boriladi, bu esa pedagogik yondashuvlarning yangilanish darajasini cheklashi mumkin.

Umuman olganda, 1 jadvaldan ko'rinib turibdiki, AQSH ta'lim tizimi zamonaviy pedagogika fanining shakllanishi va rivojlanishida kuchli omil bo'lib xizmat qiladi. O'zbekiston uchun bu tajriba juda muhim bo'lib, uni milliy kontekstga moslashtirish orqali ta'lim sifatini oshirish va pedagogik fanni yanada rivojlantirish mumkin.

Xulosa. AQSH ta'lim tizimi pedagogika fanining rivojlanishida beqiyos o'rin tutadi. Uning ilg'or tajribasi, innovatsion yondashuvlari va ilmiy asoslangan metodikasi boshqa davlatlar uchun namuna bo'lib xizmat qilmoqda. Shu bois, O'zbekiston ta'lim tizimini takomillashtirishda AQSH tajribasini o'rganish va moslashtirish katta samara beradi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Darling-Hammond, L. (2006). Powerful Teacher Education: Lessons from Exemplary Programs. Jossey-Bass.

2. Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York: Macmillan.
3. Slavin, R. E. (2002). Educational Psychology: Theory and Practice. Allyn & Bacon.
4. U.S. Department of Education. (2020). Education in the United States: A Brief Overview. www.ed.gov
5. OECD. (2023). Education Policy Outlook: United States. OECD Publishing.
6. Назарова, З. (2020). “Amerika ta’lim tizimining o‘ziga xos jihatlari”. O‘zbekiston pedagogik jurnali, №4.
7. Тошматова, Д. (2021). “Pedagogik innovatsiyalar va AQSH tajribasi”. Ta’lim va taraqqiyot, №2.